

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Bur villamos vasut-
órház megállóhely.

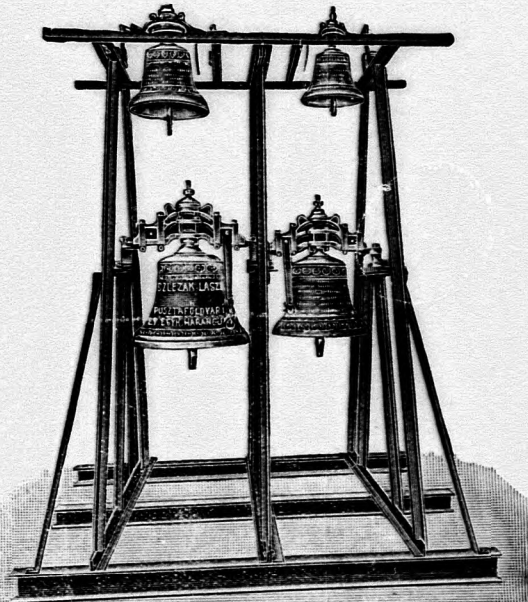
1900. évi párisi világ-
kiállításon kitüntetve.

**Budapest, VI., Frangepán-u.
77. szám. (Saját házában)**

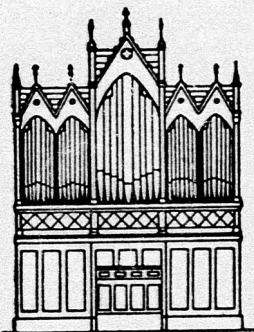
Ajánlja legjobban berendezett harangöntődjét a nemes egyházak részére. Harangokat bármily nagyságban ujonnan önt, régi, repedt, vagy nem összhangzó harangokat a legmagasabb árban átveszi és átönti a leg szebb zengzetben, a leginomabó harangérből, tiszta csengő hanggal. Minden harang hangja előre határoztatik meg. — Különösen ajánlja a legjobbnak bizonyult és a legkönnyebben kezelhető harangfelszereléseit, amelyek a torony falait nem rázzák, akár kovácsolt-, akár öntöttvas szerkezettel. A legujabban öntöttem a mattyi, a szentesi ref. öregtemplom harangjait; átszereltem és vasállványokra helyeztem a karai, sussai, szentendrei, tiszadadai, zádorháza, orosháza, apáthegyaljai, szelistei stb. egyházak harangjait, jelenleg öntöm a törökszentmiklósi ref. egyház 4 harangját kb. 3400 kg., a klenóci ev. egyház nagyharangját 2400 kg., az olaszliszka egyházét 600 kg. súlyban.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál és kívánatra a helyszínére saját költségen utazik.
Számos egyházi elismerés! Telefonszám: 174—16.

harang-ércöntőde, harangfelszerelés
és haranglábgyár

Ezen harangok 1913-ban a pusztaföldvári evang. egyház részére készültek, méltóságos Balla Mihály miniszteri tanácsos úr rendelésére.

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi udvari szállító. —

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”, amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban teljesít. Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

Egyházak,

iskolák, hivata-
lok, takaré-
pénztárak és
magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

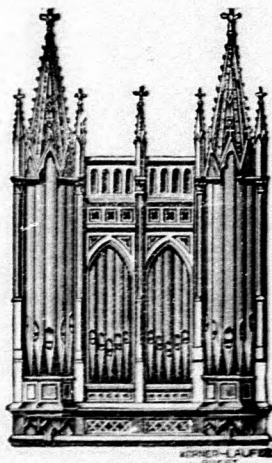
NYOMTATVÁNYOKAT

SZAKSZERŐ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT.

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA

VÁLLALATA o o o o
DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
országos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kitűnő hang- és erős szerkezetű légnyomatu és elek-
tromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitűnő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban

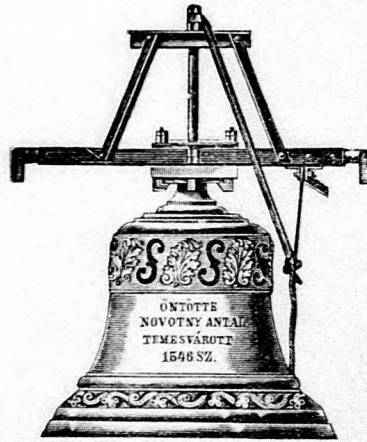
Elektromos fújtató készülékek.

Arjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

NOVOTNY ANTAL FIA

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát több
évi szavatolás mellett
régie harangok újraön-
tésére, valamint új ha-
rangok és teljes ha-
rangcsoportok előre
meghatározott hangok
utáni elkészítésére. Kül-
önösen ajánlja saját
találmányu új mo-
dern atlynkasztott

harangjait

melyek felső részükön
a hegedűéhez hasonló
S alakú nyílásokkal
vannak ellátva és azért
erősebb, terjedelme-
sebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang
hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl
továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet
nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-
Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgál-
batnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagv
éremmel kitüntetve.

Király balzsam Köszvény és
csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg.
mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-bal-
zsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy min-
den háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint kül-
sőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarás-
nál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb
fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják kösz-
vény nél csuznál továbbá
meghülekneél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat.
Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz
lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6
kor. 5 fill. Utánvétél bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
hires

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes
hajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K.
65 fillérért bérmentve utánvétél küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszerháza a hol mindnn bel- és
külföldi gyógyszerkülönlegességek erdetti árakban szerz-
hetők be.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
: kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Isten hozott!

A testvéri szeretet és a hamisítatlan magyar barátság érzelmével üdvözöljük a M. P. I. T. és az ORLE. tagjait, Debrecen és a nagy tiszántúli egyházkerület kedves vendégeit, a magyar protestáns egyházi közélet vezéreit és munkás tagjait és kitünőségeit.

Nehéz időkben jönnek hozzánk. A lelkeket a világháború rettentései foglalják el s az egyén mozgási szabadsága is korlátolt. Most igazán nehéz kimozdulni a megszokott környezetből és otthagyni az édes, a kellemes családi tűzhelyet.

Annál nagyobbra kell értékelnünk azok jóindulatát, akik mégis eljönnek hozzánk és annál jobban meg kell becsülnünk azok hűségét, akik ilyen körülmények között se állanak félre.

Azt hisszük, hogy az irtóztató felfordulás már végéhez közeledik. — Mindenesetre elég hosszan tart ahhoz, hogy immár a jövővel is foglalkozhatunk, azzal a kérdéssel, hogy mi lesz tovább?

Mit tegyünk, hogy a változott viszonyok közt is megállhassunk, mit tegyünk, hogy legalább a magyar nép protestáns, kálvinista és lutheránus részének, de lehetőleg az egésznek is, mi a magunk részéről segítségére siethessünk s a köznyomor, a közszerencsétlenség enyhítésére, a boldogabb jövő kibontakozási útjainak egyengetésére, a tőlünk telhetőt mi is megteheszük?

Most olyan idöket élünk, amelyekben senki se állhat félre. Most mindenkinek kezét kell fognia a többivel, most a magyarság szentegyetértését minden pártnak, minden résznek meg kell bizonyítani. Mert félre kell tenni mindent, ami elválaszt s csak azt kell megkeresni, ami összeköt; elvi harcokat most nem szabad indítani, személyes tekinteteket és házi megbántásokat most mind félre kell tenni, rég eltemetett haragot most nem szabad napfényre hozni. Most mindenkinek a helyrehozó, a visszafordító, a magyarságot megépítő nagy munkában kell egyesülniök.

Ezt tesszük mi Debrecenben összegyűlt magyar protestánsok. Ezt várjuk a M. P. I. T. és ORLE. érdemes tagjaitól, a mi szeretett vendégeinktől és hű barátainktól s ezt kívánjuk cselekedni magunk is.

Nagy időkben, nagy feladatok várnak reánk. Ezek a feladatok, ezek a nyilatkozatok felettébb idöszerekek is. Az egész nemzet szeme rajtunk függ s feszült várakozással fordul gyűléseink felé. Adja Isten, hogy senki mi bennünk meg ne csalatkozzék: a feszült várakozás találja meg a méltó kielégültséget és merítsen abból erőt magának a köz, a haza, az emberiség.

Még egyszer testvéri szeretettel és igaz magyar barátsággal köszöntjük Debrecen illusztris vendégeit, akiket hozzánk az Isten hozott s akiket itt is, határozataikban, nagy dolgaikban is az Isten vezéreljen.

Dr. Ferenczy.

Céltalan támadás.

A Budapesten megjelenő „Prot. Egyházi és Iskolai Lap” legutóbbi, 42. száma „Az igazi kálvinizmus” cím alatt egy rendkívül hosszas, mintegy tíz oldalra terjedő cikket közöl állítólag a nevezett lap irányzatának védelméül a „Lelkészegyesület” támadásaival szemben. — Hogy ez a cikk semmi esetre sem szolgál e súlyos időkben a protestáns összetartás és testvéries érzület erősítésére s egyáltalában nem képez keresztyéni szívből fakadó üdvözetet a Debrecenben e hó 26-án kezdődő prot. nagy gyűléseken országunk különböző részeiből összejövő egyházi férfiak számára, — kitűnik a cikk megjelenési idejének helytelen megválasztásából, továbbá nagy mértékben megnyilvánuló támadási célzatából. Mi, akik a tisztántúli egyházkerületben munkálkodunk — kiki az ő tehetősége és munkaereje szerint —, már régebb idő óta megszoktuk, hogy Debrecen az a kovácsműhelybeli ülő, amelyre egyik-másik református egyházkerület fókuszából — időnként különböző helyről — felfelé törő egyének részéről az erős támadások pörölye hull. És tudja Isten, ezek a pörölyök lassanként vagy berozsdásodnak, vagy a hiábavaló ütésektől szétmállanak, — de a vas-ülő, Debrecen, mindig marad a maga mivoltában — dacolva időkkel, támadásokkal — az igaz kálvinizmusnak, a tiszta magyar reformátusságnak központjául. És ez nem is lehet másképen. A milieu, amelyben élünk, tiszta református: mi református voltunkat nem idegen talajból ideplántált elvekből, hanem egy nagy, majd másfélmillió igaz keresztyén magyar léleknek évszázadokon át megerősödött református érzületéből erősítjük.

Nem célunk e helyen a támadó cikk egyes részleteivel behatóbban foglalkozni: a „Lel-

készegyesület” a benne foglalt alaptalan vádakra bizonyára alaposan meg fog felelni, csupán egyes kijelentések igazi fényben való megvilágításul néhány reflexióra szorítkozunk. Mindenekelőtt a cikknek azon alapgondolatával szemben, hogy Debrecen elárulja a kálvinizmust, az igazi református hitelvet, — bátran kijelenthetjük, hogy Debrecenről féltetni a magyar kálvinizmust, hasonló volna ahhoz, mintha a róm. katolikusok féltének a katolicizmust a Vatikántól, vagy a magyar klerikálisok a budapesti egyetemen működő Szent Imre-egyesülettől a klerikalizmust. Nevetséges aggodalom, amely szerencsére csak néhány, a mi irányzatunkkal nem rokonszenvező embernek okoz fejfájást s homályosítja el tiszta látási képességét. Az ilyen emberek nem gondolják meg, hogy a tiszta napfény akkor is tiszta napfény marad, ha azt egyik vagy másik ember hibás szemmel, vagy homályos üvegen nézi. Vigasztalásul szolgálhat nekünk, hogy azon egyházkerületek lelkészei, amelyek központjaiból zúdulnak reánk elég gyakran a támadások, — nem osztják sem az aggodalmat, sem nem helyeslik a támadásokat, hanem szívvel-lélekkel csatlakoznak a „Lelkészegyesület” lobogója alá. Ha oly csalhatatlan a Prot. Egyh. és Iskolai Lap-ban hangsúlyozott irányzat (állítólag erős kálvinista, tényleg pedig argol pietista irányzat), miért nem tud széles rétegeket meghódítani; miért nem tudja lebilincselni sem a református lelkészeket, akiktől elvégre az érezni és gondolkodni tudást nem lehet megtagadni, sem a mi alapjában véve vallásos református népünket. Minden irányzat helyessége mellett a siker szokott bizonyítani. Ha a „Lelkészegyesület”, úgy vallási, mint egyházpolitikai téren helytelen irányzattal indult volna meg, én úgy hiszem, nem tudta volna a magyar református

GEBAUER KÁROLY ÉS TÁRSA

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET. — (KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debrecen sz. kir. város legrégibb temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben.

Elvállal temetések rendezését Debrecenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmakra megfelelő kivitelben.

Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a harc-tér bármely részéből, előre megállapított legszolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelű érc, fa, selyem, bársony, bronzirczott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és ércz koszorúkból.

Sürgőnycím: Gebauer temetkezési intézet Debrecen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadtatik.

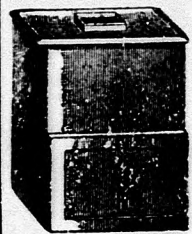
lelkészek nagy többségét egy táborba gyűjteni s nem ért volna el oly szép sikereket, amelyeket „Az igaz kálvinizmus” általunk ismert írója sem vonhat kétségbe. A sikerek természetesen legtöbb esetben ellenségeket szereznek inkább, mint jó barátokat. Debrecennek — elismeri minden elfogult ember — a Lelkészegyesülettel, az egyetemmel, lelkészképzővel, leánygimnáziummal stb. vannak sikerei, amelyek aztán némelyekből az emberi érzések egyik legsötétebbikét: az irigységet váltották ki. Felelőtlen emberek, letört ambíciók a haladás útján való elmaradásuk megbosszulásáért komoly emberekhez nem illően holt betűkben akarják kiönteni felbőszült haragjukat. A Debrecen ellen való támadások rendszerint nem a hitelvek, hanem az irigység hullaszagú mezején mozognak. Ez az irigység sugalmazta „Az igaz kálvinizmus” igaztalan támadását.

Ha a bárhonnán jövő támadások indokait megismerjük, akkor azokat a magok értékére szállíthatjuk. Az „Egyházi és Iskolai Lap” — bár maga is erősen hangsúlyozza a munkálkodásnak, az egyházi tevékenységnek még a háborús időben is szükséges voltát, mégis mindenképpen kézzel-lábbal tiltakozik a prot. nagygyűléseknek Debrecenbe való összehívása ellen. Az ellen nem lett volna kifogása, ha ezek a gyűlések Budapesten hívtak volna össze. Természetesen itt Debrecenben perzselő a talaj számokra, mert, ha nem tudták meghódítani saját egyházkerületüket, hogy tudnák Debrecenben, ahol szívesen látjuk úgy a kálvinistákat, mint lutheránus hittestvéreinket, szóval mindazokat, akik az elnökség nélkül maradt Prot. Irodalmi Társaság összehívását különösen a közölgő 1917. évre még a mai nehéz helyzetben is föltétlenül szükségesnek tartják.

Elvtelenséggel megvádolni a Lelkészegyesületet s annak illustris vezérét: dr. Baltazár Dezső püspökünket már csak azért sem lehet, mert működésében a pozitív hit mellett mindig következetesen keresztül vonul az emberszeretet, amely nála mindig a siker biztosítója. Nem akarom, hogy a hízelkedés vádja zúdjon reám

— az igazság kimondása nem hízelgés —, de mégis felhívom az „Egyházi és Iskolai Lap” szerkesztőségének tagjait: kérdezzék meg nagy egyházkerületünkben a lelkészeket, tanítókat, lelkészözvegyeket, vajjon nem következetes-e egyházkerületünk feje a hit gyümölcseiben, a jó cselekedetekben, a szeretetben. És ha azt kérdezi a szerkesztőség, mi a mi hitelvünk, megmondhatjuk, hogy mi erősen a biblia alapján állunk, de nem vagyunk sem vakok, sem siketek a modern kor eszmeáramlataival szemben. Mi össze tudjuk kötni a bibliát, a pozitívumot a modernnel s e mellé állítjuk a szeretetet, amely nélkül az ember csengő érc és pengő cimbalom.

De nézzük csak közelebbről az Egyh. és Iskolai Lap szerkesztőségének következetességét a hitben és szeretetben. Nomina sunt odiosa. Mindig elvem volt és ha most ettől ebben az esetben eltérek, találjon indokolást eljárásom azon törekvésben, amellyel be akarok világítani abba a műhelybe, ahonnan Lelkészegyesületünket s ezzel hazai lelkészségünk nagy részét, továbbá egyházkerületünk fejét mélyen érintő hallatlan támadás kiröppent. A szerkesztőség tagjait nem ismerem. Vádolni őket nem akarom. Vád maga ez a szóban forgó cikk ellenök, amellyel üszköt dobtak a magyar protestánsok közzé. Nem tudom milyen hithű kálvinista lélek lehet az, aki örvende a protestánsok között levő egyetértés szétrobbantásán. Mondom, a szerkesztőség tagjait nem ismerem. Közülök azonban egynek, dr. Kovács Istvánnak néhány évre terjedő működése itt folyt le közöttünk. Ő róla szólok egyet-mást tárgyilagosan — sérteni nem akarom őt, sőt e helyen is elismeréssel adózom képessége és sok oldalú tevékenysége iránt —, hogy aztán feltehessem a kérdést, hogy vajjon ő, a társzerkesztő, a támadás értelmi szerzője, a következetesség hirdetője megtalálja-e múltja és jelene között a következetességet? Nem szólok arról, hogy konvertita s egykor a katolikus egyháznak ugyancsak militans tagja volt. Szemére vethetném, amit a jezsuitából protestánsná

Kifoszthatlan alamizsna-persely.

Sem feltörni, sem bármilyen módon az ezüst-, vagy papírpénzt belőle kiszedni nem lehet. (Szabadalmazva.)

Falra vagy asztalra erősíthető, vaslemezről, nagyon erős kivitelben, Wertheim zárral, két kulccsal, tölgyfa színre festve és fényezve. 25 cm. magas, 20 cm. széles, 14 cm. mély, súlya 4-40 kilogramm.

Ára csomagolással 32 korona.

Gyártja:

Jurisics Márton harangöntő és harangfelszerelő

BUDAPEST, VI. KERÜLET, RÓZSA-UTCA 51-53. SZÁM.

vedlett Hoensbroech grófnak vetettek szemére, hogy áttérése után is csak katolikus maradt s a klerikalizmus kiküldött előőrsének tekinthető. Nem teszem. De engedjen meg a társszerkesztő, hogy én és velem sokan neveltségesnek tartjuk, miszerint egy más vallásról áttért egyházi férfiú adjon nekünk leckét az igaz református hitelvekben, akik már születésüktől kezdve ebben a református légkörben élünk és mozgunk. Ha a társszerkesztő minket hitelvi következetlenséggel vádol, mi őt vallási következetlenséggel vádoljuk.

Nézzük csak tovább a társszerkesztő következetességét. Volt idő, amidőn mint szatmári lelkész, a legnagyobb elismeréssel és ragaszkodással viseltetett egyházkerületünk vezérférfiai iránt. Oh, akkor nagyon dícsérte a debreceni állami egyetem felállítására irányuló törekvéseket. — mint reménybeli theol. tanár. Most, hogy az idők vihara elseperte e reményeket, fájó érzéssel hullat könnyeket a debreceni akadémia feladása felett. Hol itt a következetesség? A Lelkészegyesületnek, mint főtitkár, a legutóbbi időkig igen agilis tagja volt, már pedig, ha oly elvtelen az egyesület, ha oly sok kifogás van az elnök hitelvi, szociális, liberális és egyházzellenes nézetei ellen, hogyan viselhetett oly előkelő állást ebben az egyesületben? Ezek az elvek, nézetek jók voltak a társszerkesztőnek, míg közöttünk volt, de hogy innen eltávoztak, más a véleménye róluk. Más berekben másképp szól az ének. És következetessége a szeretetben? Ismét nem akarok szólni bővebben arról, hogy szeretetet nem tudott ébreszteni maga iránt Szatmáron, de azt már nem mulaszthatom el, hogy a „Lelkészegyesület” elnökének iránta mindenkor éreztetett jó indulatára ne emlékeztessem, amelynek mostani viszonzása csak nem mondható követ-

kezetességnek, vagy épen ez a következetesség a társszerkesztőnél? A szatmári lelkészválasztásnál, a beiktatásnál szépen nyilatkozott az ORLE. elnökének a jó indulata iránta, sőt akkor is, mikor dr. Kovács Istvánt a Kiss Bertalan szatmári esperes halálbakergetésével vádolták. Súlyos vád volt. Én nem osztottam. Arról azonban senki sem tehet, hogy ez a vád egyesekben még ma sem aludt ki egészen. Ez volt a múlt és a jelen? Támadás a jó akaratért. Szép következetesség a szeretetben. Engedjen meg, társszerkesztő úr, irigység és háládatlanság nem lehet a mi tanítómesterünk.

Még csak annyit akarok megjegyezni az Egyh. és Isk. Lap támadásaira, hogy püspökünket indokolatlanul vádolja államosítási törekvésekkel. Ugyan nem tudja-e azt józanul gondolkozó ember felfogni, hogy ma már olyan helyen, ahol semmiféle anyagi garancia nem áll fent a felekezeti iskola fentartására, ott más expediens nincsen, mint az államosítás, vagy a mi legújabb időben van, az államsegély igénybevétele. Akkor volnánk mi igazi kálvinisták, ha nyomorban hagynánk a hitelvi hűség szent nevében tanítóinkat? Ilyen fixa ideája lehet nőtlen, gyermektelen embernek, de nem azoknak, akik könnyező szemekkel nezik a nyomorú, az éhező gyerekeket. És én, merem állítani, hogy az államsegéllyel tisztességesen dobták felekezeti, avagy állami tanító sokkal jobban megbecsüli egyházát, mint a nyomorban tengődő tanító, aki az ő nehéz anyagi helyzetének az okát az egyházban keresi. A tiszántúli egyházkerület — tessék utánanézni — egyáltalában nem államosítja az iskolákat az utóbbi időkben, hanem fejleszti őket. Megalkotta, ami más egyházkerületben nincsen, a tanítók szolgálati pragmatikáját s elhatározta a debreceni tanítóképző-intézet pár-

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM. GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

huzamos osztállyal való ellátását, hogy minél több kálvinista tanítót adhasson az egyházaknak s az államnak. Ebben az iskolai évben már az I. osztály párhuzamos osztállyal nyílt meg. Soha se fájjon tehát a pestieknek, hogy a mi egyházkerületünk élén püspökünkkel egyházi érdekeinket meg nem védi. Ilyen okból támadásuk igazán céltalan.

Végül a protestáns józan közvéleményt hívjuk fel annak elbírálásául, hogy van-e joga a budapesti Egyházi és Iskolai Lap-nak illetéktelenül, vádlóul fellépni a velök nem egy nézetten levő kálvinisták s felekezeti elfogultságból a lutheránusok ellen akkor, amikor minden cikkezése, minden törekvése a vizsály magvának elhintésére irányul s úgy akarja felüntetni a magyar protestánsokat, mint akik még ebben a nehéz időben is torzsolkodnak és veszekednek s elvonják figyelmüket ez által a hazánkat mélyen érintő léteérdekektől. Bűnös vállalkozás!

Egy kálvinista.

Felnőttek oktatása.

Ebben volt részem a napokban. Minden félreértés kikerülése végett előre kijelentem, hogy a kioktatott tanítók és velem együtt Benedek államtitkár. Az oktató vala pedig három m. kir. tanfelügyelő en compagne. A kioktatás módja megfelelt a magyarországi gyermekoktatás általános módszerének: durva és kíméletlen volt. Nem lehet csodálni, előttem egy tanító urat leckéztettek. A kihallatszó hangokat sok lelkészével hadilábon álló tanítóval szerettem volna végighallgatni. Azt hiszem örökre elment volna a kedve a tanfelügyelői vezetékre óhajtozástól. Utána jöttem én, és ismétlem, nem kellett volna zokni vennem, ha velem is úgy akartak bánni, mint az ismeretlen tanító úrral.

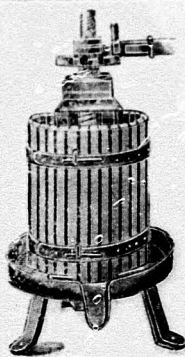
A sok jelentéstétel kötelezettsége a lelkészt, mint iskolaszéki elnököt alá rendeli a m. kir. tanfelügyelő uraknak. Barmennyire tudjuk is ennek a hivatalnak gyökeretlen, hatalom nélküli voltát, a tanfelügyelő urak mind gyakrabban esnek abba a tévedésbe, hogy a lelkészeket is úgy kezeljék, mintha „állami tanítók” volnának. Így jutottam én és Benedek államtitkár a kioktatandó felnőttek közé.

A tárgy Benedek államtitkár 149.893—1913. számú 1913 szeptember hó 18-án kelt valamennyi törvényhatósági közigazgatási bizottságnak és valamennyi vármegyei kir. tanfelügyelő úrnak és tanfelügyelőségi ki-rendeltségnek szóló rendeletének ez a része volt: „Az 1913. évi XVI. t.-c. nem nyújtván tájékoztatást az iránt, vajjon az államsegélyt élvező és szolgálati ideje alapján előléptetésre vagy előlépésre jogosult községi és hitfelekezeti elemi népiskolai tanítók részére az államsegélyként esedékes többlet hivatalból avagy külön folyamodás alapján fog-e utalványoztatni, értesítem a címet, hogy eziránt az iskolaszékeknek három hónappal az esedékesség beállta előtt a közigazgatási bizottság útján folyamodnia kell.

E kérvényhez semminő okmány mellékelése nem szükséges, az iskolaszékek egyedül a megfelelő időhatár betartására figyelmeztetendők azzal, hogy az elkésve folyamodók a tanítókat netán érő károsodásért anyagiilag felelősek.

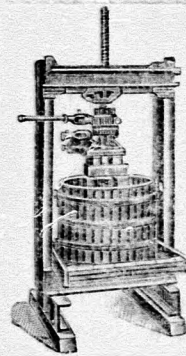
Mint hogy az 1913. évi XVI. t.-c. 15. §-a értelmében s hitfelekezeti tanítók előléptetésénél, vagyis a magasabb fizetési osztályba sorolásánál az egyházi főhatóság véleménye előzetesen meghallgatandó: az illető iskolaszékek, amennyiben a fizetési többletet államsegélyként óhajtják biztosítani, a folyamodás előtt kérjék az egyházi főhatóság hozzájárulását s az ezt igazoló nyilatkozatot csatolják a kérvényhez.” (Lásd Egyh. ker. jkv. 1915 ápril. 569. oldal.)

Egyik tanítónk november 15-étől jogosult lesz a III. fizetési osztály 3. fokozatába leendő előléptetésre.

URSUS

borsajtó a jelenkor legelőkeltebb kézi sajtója, a csavar acélgyűrűs csapágyon forog s ezáltal könnyen a legnagyobb nyomás érhető el. A kosár kifordítható s így a törköly emelés nélkül egydarabban esik ki. A must vasrészekkel nem érintkezik, miáltal a bor megfeketedése ki van zárva. Árjegyzék kívánatra bérmentve küldetik

Tóth Gyula vaskereskedő Debrecen Városház sarkán.

A fizetési többlet államsegélyként leendő megnyerése végett szolgálati bizonyítvány és az említett főhatósági beleegyező nyilatkozat kapesán kérvényt adtam be a törvényhatósági bizottsághoz.

Onnan tanfelügyelői véleményezésre a kérvény a következő okmányok csatolása végett visszaérkezett: 1. a tanítónő okievelé, 2. a házassági anyakönyvi kivonata, 3. a tanítónő díjlevele, 4. esküokmánya 1907. XXVII. t.-c. 32. szakasza, 5. illetőségi bizonyítványa, 6. férjének illetőségi bizonyítványa.

A fentebb idézett miniszteri rendelet után nem értettem ezt az eljárást. Másik tanítónk szeptember 1-én a III. fizetési osztály 1. fokozatából a II. fizetési osztály 3. fokozatába lépett elő. Eziránt beadott kérvényünkhöz szolgálati bizonyítványon és főhatósági beleegyező nyilatkozaton kívül egyebet nem kívántak.

Evégből alkalmatlankodtam a m. kir. tanfelügyelő uraknál. Kinek van hát igazsága: Benedek államtitkár úrnak-e, vagy a tanfelügyelő-társaságnak? Melyik igazság az igazság? A tanfelügyelő urak oktattak. A miniszteri rendelet csak olyan tanítókra vonatkozik, akik már fizetési osztályba fel vannak véve. (Érre szó sincs a miniszteri rendeletben!) Az okmányok pedig szolgálati idejének meghatározása, családi állapotának, férje magyar honpolgárságának bizonyítása végett. A miniszteri rendelet azt mondja, hogy az *előléptetés* vagy az *előlépés* folytán államsegélyért beadott *„kérvényhez semminő okmány mellékelése nem szükséges.“*

Azon alapelv nyomon, hogy rendelkezésem közepén az igazság, lássuk meg, van-e fényleg szükség a fentebb kívánt melléletekre? A szóban forgó tanítónői állást egyházunk 1911-ben szervezte. A 900 korona államsegélyi engedélyező miniszteri rendeletre a közigazgatási bizottság ezt a végzést hozta: „Az alkalmazott tanítónő díjlevelét, képesítését és magyar honosságát igazoló okmányait, továbbá a választási jegyzőkönyvet, az egyházhatósági jóváhagyással ellátva és *iskolaszéki bizonyítványt arról, hogy a megválasztott tanítónő mely napon foglalta el állását, a választás jóváhagyása és az államsegély folyósítása végett válás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz leendő felterjesztés végett a közig. bizottsághoz terjessze be*“, t. i. az egyház. Egyszóval — a férjre vonatkozó rész kivételével — az egyház, illetve a tanítónő már 1911-ben mindazt igazolta, amit a tanfelügyelői bölcsesség újból igazoltatni akar. Csaknem ugyanazeket ugyanígy igazolta okmányilag a tanítónő az or-

szágos tanítói nyugdíjintézetbe leendő felvételéért beadott kérvénye mellékleteiben.

Ezeket a miniszteriumban kétségkívül számon tartják, csak így érthető a tanítói fizetések legutolsó 1913. évi rendezése alkalmával kiadott 40.705—1913. sz. (kelt 1913 március 19.) v. k. ügyi miniszteri rendeletnek ez a része: „2. Azon tanítók részéről, akik az 1907. évi XXVII. t.-c. alapján fizetékieskiegészítő államsegélyben részesülnek, a kérdőívek *minden melléklet nélkül* küldendők hozzám vissza.“

A tanfelügyelő uraknak tehát esupán a házasságkötés igazolására nézve lehetne igazságuk. Igen, de ezt amúgy is igazolni kell, illetve be kell jelenteni s ezt nem mint mellékletet kell kérni, semmiesetre sem lehet az esedékes államsegély megkapási idejének kitolására felhasználni. Van a dolognak a tanítónőre nézve egyéb hátránya is. Házasságkötése által ő a férje után szerzett magának illetőséget. Most tehát új illetőségi bizonyítványt kell férje születési helyén váltania. Ugyanígy kell megszereznie férje illetőségi és a házasságkötési bizonyítványát is. Ez legalább 7 korona kiadást jelent számára most, amikor valóságos művészet elnevelés nélkül évi 1200 koronából 4 tagú családnak hónappról-hónapról élengődni. Kinszenvedés ma még a magas készpénzfizetésű hivatalnokok eleje is, nat a tanítóké, akiknek hazafias nevelői munkájára csak hivatkozni szeretnek. De azt honorálni nem. Ma minden tanítói, lelkészi, általában hivatalnok család a háború mártírja. Miért kinszennek egyáltalán kinszen urak? Tudom, hogy a m. kir. tanfelügyelő uraknak sem jár fáciánpecsenye-deputátum a királyi vadaskertekből, de mint kioktatott felnőtt kérem őket, olvassák el az említett miniszteri rendeletet. Ha azonban felfogásukhoz ragaszkodnak, legyen bátorságuk a miniszter helyeti Benedek államtitkár urat, vagy megfordítva is, mint feintetteket kioktatni, hogy hóhó miniszter úr, a te rendleted csak itt igaz, de már erre az esetre nem. A kioktatott miniszternek azt hiszem lesz elég erkölcsi bátorsága ahoz, hogy újabb rendeletében egész világosan rendelkezék: „semminő“ vagy minő melléletek kellenek hát minden esetben.

En a kioktatás ellenére is a miniszteri rendeletnek adok igazat és mégis a tanfelügyelői vélemény szerint szerelem fel a kérvényt a tanítónő érdekében. Magyarországon vagyunk, tetszik tudni és itt sohasem lehet tudni, kinek van igazsága.

Tarnóczi Lajos.

Költségvetést díjmentesen készít.

BARTHA ISTVÁN

A magyar államnak és a vármegyének állandó vállalkozója.

kővező-mester és útépitési vállalkozó Debrecen, Kossuth-utca 35-ik szám alatt.

Városoknak és községeknek készít gyalogjárdákat faragott kővel, téglával, kocsí-utakat mindenféle kivitelben, — úgyszintén átrakásokat is jutányosan elvállal. +++ Telefon-857.

A szatmári egyházmegye közgyűlése

A szatmári egyházmegye őszi rendes közgyűlését f. évi szeptember 30-án tartotta Szatmáron. A gyűlésen kivált az egyházak világi képviselői kevesen jelentek meg, ami nem is csoda, mert több gondnok, presbyter a harctéren, vagy hadba vonulóban van s munkaerő híján a sürgőssé vált mezőgazdasági s egyéb munkát alig győzi.

Az esperes szépséges imádságával megnyitott tanácskozás főbb tárgyai ezek voltak:

Szarka Károly vetési lelkész mint újonnan választott tanácsbíró eskütétele.

Az esperesi jelentés az egyházak vallás erkölcsi és anyagi állapotáról. Az anyagiakban semmi rendellenesség vagy szomorító tünet azonkívül, hogy gyülekezeteink és híveink túl vannak terhelve, kiváltképpen ott, hol a tanítót katonai szolgálatra behívják és helyettesítésére semmi fedezet, miután már a rendes tanító fizetését is államsegély pótolta. E képtelen helyzet indította két egyházunkat a panaszra és segélykérésre. Egyházmegyénk el is határozta felkérni a kerületet, hogy valami úton segítséget eszközöljön.

Ennek dacára az adakozó kéz meg nem rövidült, sőt hogy hadi s egyéb bajoktól módfelett sújtott híveink áldozatkészsége mint valami sareptai olajos korsó ma is meggyőzően bizonyítja a közvélemény miszerint az évi szokásos 17-18 ezer korona kegyes adományon kívül egyházmegyénk egyházai közül 51 négyszáz-nyolcvenczer korona hadkötelest jegyzett, továbbá különböző címeken több mint 30.000 korona értékű adománnyal járult a hadviselés terhének könnyítéséhez és a háború okozta nyomorúságok enyhítéséhez. Csak perselypénz 1272 korona gyűlt a háború évfordulati vasárnapján tartott istentisztelet alkalmával. Megjegyzendő, hogy mint köztudomású a természetben nyújtott adományokat alacsonyán értékelék; aztán sok egyház nem adott jelentést és a legtöbb jelentés hiányos, mert pl. a polgári hatóság közvetítésével gyakorolt jótékonyaságról nem is szól; végül az adományozások ma is folyamatban vannak s minden várakozást messze túlhaladnak, többek között a nem régen nagy árvízzel és egyéb csapással sújtott Panyolán, hol a Vereskereszt szatmári fiókja részére a tanítónő: a lelkes honleány Sáfár Erzsébet 15 köböl búzát, kétszáz s egynehány véka kolompert, ötödfél köböl paszulyt, 416 tojást, 60 darab baromfit, közel 60 liter tejet, kenyeret, kalácsot, almát, diót gyűjtött leányok segítségével, mint hadi célra újabb adományt.

A vallás erkölcsi állapot örvendetes képet mutat. Különösen fokozott buzgóság észlelhető a templomok látogatásában. Mint a gyermek szüleje karjába, akkép mi is nagy vésznek, kétségnek, szorongásnak idején inkább, mint egyébkor Istenházába sietünk.

Tanügy terén a körülményekhez képest türethetően

állunk. Hadba vonult tanítóink helyett több iskolában a lelkészek tanítottak és így kevés iskolában szünetelt a tanítás.

Az esperesnek időszaki jelentése kapcsán több szükséges indítványát elfogadtuk. A többek között:

1. tekintettel arra, hogy különböző alakú, rovatú, sőt rovatozatlan, szóval: szabályszerűtlen választói névjegyzékek adatiak be, az egyházmegye rovatos íveket nyomtat az egyházak részére;

2. tekintve a választói névjegyzék fontos voltát, kimondatott, hogy a névjegyzéket törvényes határidőig be nem küldő lelkész 20 korona rendhírsággal sújtatik. Általában elhatározatott, hogy amely lelkész az esperesi felhívásnak szabott időre eleget nem tesz, különféle nyugtákat be nem küld, minden egyes esetben államszolgálatából levonandó 20-20 korona bírságot fizessen, miután ahogyan ez a rendtartás más egyházmegyékben már fennáll és üdvösnek bizonyult. Ezen felül a nekihözhetően adatokat a késedelmező költségére küldőit útján szerezheti be az esperes.

Felesküldött 2 tanítónő s 1 tanító.

Tudomásul vétetett több egyházkerületi határozat s ezek közül a családkönyvekről szóló azon — több egyházmegyével közös — észrevétellel, hogy azok nemcsak feleslegcsék, de jól kikészítésük legtöbb helyen lehetetlenség.

Az egyházmegyei lelkészgyűlés indítványára a kebelbeli lelkészek köteleztettek, hogy jegyzokönyvben orokítsék meg

1. a háború hatását a vallás erkölcsi életre;
2. a lelkészi gondozás körében végzett munkájukat;
3. az egyház és hívek áldozatkészségét;
4. a lélekszám feltüntetése után a hadbavonultak számát, megsebesültek, fogságra jutottak, eltűntek és hősi halált haltak neveit, végül a kitüntetetteket feljegyzésre méltó tetteikkel. Végül kimondatott, hogy
5. minden egyház tehetségéhez mérten örökítse meg a háború emlékét valami külső jellel is (pl. emlékoszloppal, emléktáblával templomban vagy iskolában. Mik helyett kívánatosabb, gyümölcsözőbb volna kisebb-nagyobb tőke teremtése, hogy annak kamatával helyi katona-árvát, özvegyet stb., későbbi időben pedig valami magyar hazafias célt stb. lehessen gyámolítani. Tudósító.)

Valami 35 alapítólevél, több terménymegváltási egyeség, új adókules, — több kölesön-, kisajátítási-, díjlevélmódosítási-, földbérleti s több kisebb jelentőségű ügyben hozott határozat megerősített.

Nagy örömmel tudomásul vétetett, hogy a győrtelkei egyház a kevély, lelketlen izgatók megszegyenültével végre is a törvényes rend útjára tért.

Szintén örömmel és hálással fogadtatott a jelen évben 13 egyházunknak juttatott 79,000 korona köz-

alapi tőkesegély, mely összeg ketségkivül csekély a nehezen lélekző s nagy feladatok előtt álló gyülekezetek szükségéhez képest, de mindenesetre mégis sokat fog segíteni.

Bírósági ügy kettő volt: egy közigazgatási, egy fegyelmi. Ez utóbbi alkalmából igazat kell adnunk a vádat képviselő egyházm. ügyésznek, hogy nevezetesen szomorú jelenséggel állunk szemben, amennyiben hovatovább egyre többen akadnak gazdagságukban vagy 1—2 gimn. osztály végzésének dicsőségében elbizakodó egyháztagok, akik a gyülekezeti önkormányzat szép jogával rutul visszaélnak, azt emberi hiúságuk, önző anyagi érdekeik kielégítésére használják s a „papot, felsőbb-séget is mi tartjuk”-féle régi, kopott, de ime egyre többször meg-megújuló szólam kevély hánytorgatásával gázolnak keresztül mindenben, ami a gyülekezet anyagi boldogulásának és valláserkölesí fejlődésének alapfeltétele.

És mondjuk meg az igazat, e szomorú jelenség előidézésében bűnösök mindazok (világiak úgy, mint szerencsésebb viszonyok között, szerencsésebb összetételű gyülekezetben, az idők folyamán kedvezőbben alakult jellemű, tisztesebb hagyományokon növekedett nép körében működő s ennél fogva némely kartársuk helyzetét a maga valójában elképzelni nem nagyon tudó lelkészek). — akik téves meggyőződésükben a különben kívánatos jó békesség túlzott feltétele folytán esinján bántak a gyülekezetet demagógokkal, minél fogva nem egyszer a behivatalnokai tekintély s a törvényben egykor kijelöltnek mondott díjlevél rovására — akaratlanul bár — csak növelték azoknak szarvait. S volt rá több példa, hogy a rossz helyütt alkalmazott elnézés nemcsak a munkaerejükben, munkakedvükben meggyőződött behivatalnokoknak termelt érdemtellenül keserű gyümölcsöket, de a későbbi belátás, az „ense recidendum est” szabványa se használt már a közérdeknek.

Egyebiránt várjuk, mit szól ez ügyszó a kerület, hová a tettét immel-ámmal sajnáló, de bocsánatkérésre nem hajló csengeri atyafi vétsége megfelebbeztetett.

A távolsággal gyengülni szokott a látás, de semmi kétség a kerületi bíróság bölcsességében, hogy véren szerzett önkormányzati jogainkat holmi falusi „nagyságok” prédájára, az autonómiát elvi ellenségeinek végtelen örömeire világesúfjává tenni, háborúnál rosszabb békesség szerzésének kétes reménye kedvéért nem engedik.

Gyűlésünk azon szép reménnyel oszlott szét, hogy tavaszi gyűlésünk idejére leszáll hozzánk a nemzetek közötti béke galambja. Vajha, vajha ne szégyenülne meg a mi reménységünk!!

Tiszabecs, 1915 október 12.

G. Szabó Mihály,
e. m. aljegyző.

A konventi előadók — Nagybeeskereken.

Szalay Józsefet Nagybeeskereken megszállotta az igazság védelmezésének vágya s személyi támadásuktól egy csöppet sem menten, védelmére kelt a konventi két előadók-nak.

Mielőtt a védő-iratával foglalkoznám, intézzük el a személyemet érintő részét ennek az ügynek.

A nagytiszteletű úr e kérdésben való meditatálása alkalmával ugyanis arra jött rá, hogy a jelenlegi konventi két előadók-nak a helyét kívánná elfoglalni valamelyik debreceni tanár, vagy talán még én is, egyszerű falusi lelkész.

Ezért az okért „folyik a háború” a konventi két előadók ellen.

Oh, nem. Az igazságot távolról sem méltóztatni megközelíteni, Szalay nagytiszteletű úr, Nagybeeskereken.

Vagy talán nem méltóztatik azt feltételezni senkiről sem, hogy érdek nélkül cselekedjek? Nem talán-e petüái orzomba személyeskedésnek a nagybeeskereki lelkész, ha valaki azt írta róla, hogy a konventi „előadók-nak” csak azért kelt bátor védelmére, hogy, mint írja — „*dr. Baksa Lajos és Benedek az ő igényeit sem elégitették ki*” — s a többet simogatással, mint erővel elvétel fogva, igényei kielégítését így hamarabb érheti el?

Én nem állítom ezt, pedig na a nagytiszteletű úr szemén keresztül nézném a cikkét, erre a konklúzióra kellene eljutnom.

Ennyit ennek az ügynek személyi részéről, mert ami a gúny öröklődését illeti, arra nem óhajtok reflektálni, hiszen úgysem értékelni többre senki, mint amennyit érnek azok a tompára csiszolt gúny-nyilak.

Menjünk tovább. A nagybeeskereki lelkész nem tett jó szolgálatot a konventi két előadók-nak, mert amikor védeni akarta őket, fegyvere visszafelélé talált sülni s bizony-bizony a védelmezetteken ütött sebeket.

A nagytiszteletű úr először is konventi előadók-ról beszél állandóan.

Kisül tehát cikkéből, amit elfeledett megírni, hogy az általam proponált másik, lelkészi konventi előadói állás is be van töltve, de világi- és nem lelkészjellegű egyénnel. A vő lévén a másik előadó. Így csak természetes, hogy megfér az a bizonyos két dudás abban a fényes csárdában!?

A nagybeeskereki felfogás előrevetíti a jövőndőt.

Azon csodálkozik a nagytiszteletű úr, hogy másutt a testületek határozataiért nem szokás az előadókat felelőssé tenni.

Hiszen épen az a bajunk, hogy a konventünkön pedig az előadót kell kérdőre vonni, mert a konventi

előadó úgy gérálja magát, mintha mindenek tőle függnének s nem csupán előadó lenne. Levelez, „intézkedik”, *rendeleteket* ad ki sokszor a konvent nevében, az elnökség aláírása nélkül. Vagy erről Nagybeeskereken micsém tudnak?

Hogy ezt is naivságból tennék, mint ahogy nagy t. úr szerint — lépre menve a konvent határozatait ebből az okból védeni *próbálgatták* —, alig hiszem, mert mint írni is méltóztatik: „az egyház összes közigazgatási, bírói és törvényhozási fórumain — Baksa Lajos — mint *igásló* (sic!) dolgozott s egyházigazgatási és kormányzási bölcsességet szerzett”.

Micsoda bölcsesség az nt. úr, amelyik *elég naivan meggy lépre?*

Aztán hogyan egyeztetik össze Nagybeeskereken, a naivan lépre menő védekezni próbálgatással a *tiszta, világos és érthető jeleleteket*, melyeket a nt. úr szerint, védekezni próbálgatásuk közben adtak? Ha valaki naivan és csak próbál védekezni: ott a tisztaság, világosság és érthetőség nem lehetnek az igazság magaslatain állók. Én különben nem teszem kritika tárgyává *naiv védekezésüket*, csupán a nt. úr írását boncolgatom.

Nem tudom, honnan vette a nt. úr ezt az állítását, hogy ez a lap javasolta volna a konventi világi előadók eltörlését. Legalább is nem emlékezem rá, hogy ebben a kampányban a Tarnóczi cikkét kivéve, — amely a beeskerekivel egyidőben jelent meg, azért lehet, hogy a nt. úrnál valami telepátiikus érzés folytán előre tudódott — valaki is elakarta volna törölni a konventi világi előadókat.

Legyenek hosszú életűek! Hiszen Tarnóczi is csak az *állás* és nem az egyének eltörlését ajánlja!

S így az illetők nem is látnattak be, hogy az a bizonyos és kritikus előadók eltörlése lehetetlen.

Az én csekélységem pedig épenséggel távolról sem gondolt emberek eltörlésére, amikor egy másik konventi előadói állás felállítását javasoltam, én is elég naivan, nem tudván még akkor, hogy Nagybeeskerek már be is töltötte azt az állást.

Igaz, én azért gondoltam ennek az állásnak felállítását, hogy ne legyen annyi akta, mint egy rendőrkapitányi hivatalban, meg hogy a búza is helyesebben legyen értékelve, meg hogy egyházalkotmányunkon itt is, ott is hiba ne essék stb. Hogy ez utóbbi felett is miért próbál a nt. úr gúnyolódni, azt már igazán nem értem. Talán Beeskereken nem tartják úgy szentnek demokratikus egyházalkotmányunkat, mint azt a mi őseink tartották, mint ahogy annak sérthetlenségéért a jobbak és nemessebbek ma is küzdenek?... Vagy Nagybeeskereken

semmit sem hallottak a konventi előadó egyes egyházalkotmányellenes ténykedéséről?...

Én hallottam és azért is szeditem kurzív betűkkel az előadói *méltóság* szavakat, amit a nt. úr megpróbál. Mert méltóztatik tudni, nyomtatásban a kiemelendő, idézendő, vagy sokszor a fordított értelmű szavakat is kurzív szedéssel érzékeltetjük. Különben — úgy hallok — a nt. úr újságot is szerkesztett, minek magyarázzam hát? Én a méltóság szót a jelenlegi konventi előadóval kapcsolatban húztam alá.

Az a kis összehasonlítás, hogy mi lenne a világi s mi lenne a lelkészi előadó, — valljuk meg nt. úr — nagyon rosszul sikerült.

Mert — mint írni méltóztatik — „a világi előadó, az — *mint eddig is* — ösmerje meg *töviről-hegyire az igazságot* aktákból és aszerint intézkedjék”. Megállaná a helyét ez az egész mondat, ha elővigyázat okából oda nem írja nt. úr ezeket a szavakat: *mint eddig is* és ha nem olvasná el az ember végig a cikket. Én elolvastam. És alább azt kell látnom, hogy a nt. úr is panaszkodik, mert *jogos* igényeit nem elégitették ki; hogy temploma összedüléssel fenyeget és mésesem kapott *tökesegety-kölesönt*; hogy Nagy-szentmiklóson, Kevevara, Verseccei szemben *szegény Módoscsávosi micsoda helyzetbe jutott*; igaz, nt. úr szerint csak *véletlen* folytán *de én mégis csak megkerdezem, hogyan ismerte meg a világi előadó — eddig is — töviről-hegyire az igazságot az aktákból*, ha nt. úr is ennyi sok véletlen tévedést sorol a fejére, akkor, amikor védelmezni akarja?

Hát nem okosabb dolog lett volna-e, ha az a szíve melegéből és nem csupán az aktákból intézkedő lelkészi előadó, a nt. úr *jogos igényét kielégítette volna s nem tépelődne most, hogy mi lesz a templomával és a módoscsávosi lelkész sem maradt volna néma tőrésben* egyháza jövője felől.

Ennél a kikezdésnél álljunk meg egy kissé, nt. úr. Mert akkora következetlenség kiált felénk innen, hogy olyannak még egy rossz predikációban sem szabad előfordulni.

Ezt méltóztatik írni: „És a módoscsávosi lelkész még sem panaszkodik, mert tudja, hogy ez legfeljebb *véletlen s nem a konventi előadók hibájából eredt*. Pedig, ha valakinek, *ennek a lelkész társunknak lehetne oka a panaszra az előadók ellen*”. Így van írva ez a csinos logikátlanság két, közvetlen egymást követő mondatban. Én egyszerű falusi eszmmel képtelen vagyok megérteni, azt, hogyha „*nem a konventi előadók hibájából eredt*” a módoscsávosi lelkész bűbánata, miért „*lehetne oka panaszra a konventi előadók ellen?*”

Kegyeskednék talán ezt is bővebben megmagyarázni nekem is, a csávosi kollégáknak is s a lap olvasói-

nak is: nekem azért, hogy véleményt változtassak, Domjának pedig azért, hogy szegény feje legalább tudja meg azt, hogy van-e hát oka, vagy nincs-e oka s ha van, a véletlen ellen, vagy az előadók ellen panaszkodjék-e?

Ha a nt. úréknál úgy gondolkodnak, hogy aki a szíve melegéből s nem a ridegség lelkével intézkedik, az *hasból* intézkedik, csak sajnálni tudjuk. Hiszen hosszú évek során már a templomi szószerkből is megtanulhatták volna azt, hogy a Krisztus is szíve melegségéből cselekedett mindent ezért a viláért...

Vagy ez is *hasból* történt?

Az *intézkedés* szó is csábít egy kis megbeszélésre.

Cikke második kikezdésében — különben erről már szólottam is — azt méltóztatott írni, hogy csodálkozik, miért teszik éppen csak a konventi előadókat felelőssé a konventi határozatokért?

S íme — véletlenül bár —, de megadja önmaga reá a feleletet, amikor itt azt írja, hogy a konventi előadó ismerje meg az igazságot s aszerint *intézkedjék*. Az is a baj, hogy *intézkedik*, holott csak a testület, tehát a konvent *intézkedhetik* s nem az előadó!...

Ami nt. úrnak azt a beismerését illeti, hogyha *csak egy napra* a Baksa helyére tennék, mint szokne meg onnan másnap, tiszteletadással honorálom, különben is, bizonyára senki sem gondolt arra, hogy nt. úrnak ebben a tekintetben gondterhes napokat szerezzen; meg aztán, ha valaki olyan nagy csodát lát a konventi előadó által végzett munkában, mint a nt. úr, az csak természetes, hogy csodák véghezvitelére nem fog vállalkozni. Én nem csodálom úgy, jöllehet „kitúrni” eszemágában sincs. Elismerem (a régi elismerő hang!) hogy sok akta-munkát végez, de valami nagy koncepcióju dolgot — az örökké toldozott szabályrendeletek (!) tömegét kivéve — nem láttam az előadó úrtól végbevenni.

Tudom, hogy „*ott*” (nem tudom, mire méltóztatott gondolni, talán például Becskerekre?) nem elég a fizetést élvezni, hanem: a *munkát is el kell végezni* „*pártatlan igazsággal embereknek, meg egyházaknak javára*”.

Azonban mit szól az igazsághoz, pártatlansághoz pl. — kit is mondjak? — a módoscsávosi lelkész és egyháza, vagy ...a düledező templomát féltő Szalay József nagybecskereki lelkész úr, akiknek Baksa és Benedek *igényeit nem elégítették ki*. (Hát mégis csak ők elégítik ki?!)

Ami a Baksáról írott, speciell erre az állásra predestinált mivoltát bizonyítgató finálét illeti, mely szerint csak egy cseppel teremtett kisebbé Tiszánál, Darányinál és Degenfeldnél, (majd azt írtam, hogy az angyaloknál) ez kinek-kinek egyéni meggyőződése legyen, ezzel minek vitába szállani; de az igenis fontos dolog, hogy nt. úr az egész refor-

mátus lelkészi kart annyira lebecsmérli, azzal a bizonyára csak meggondolatlanságból írt mondatával, hogy a kiváló Baksa Lajos mellett a lelkészi konventi előadó „igazán csak búzabecsús lenne”. Honnan méltóztatik ezt tudni? Hát nem volna a 3000 református lelkész között senki, akinek értéke a Baksához még csak hasonlítana is? Csakugyan annyira felettünk állana Baksa Lajos minden tekintetben? Szégyenleni kellene magukat, ha ez így volna. Ámde, bocsásson meg, nt. úr, ilyen nyilatkozatot csakis a saját személyével szemben engedhet meg magának.

Valamint fontos dolog az is, hogy nt. úr már a presbiteriumát is megszólaltatja, megrémítvén minden jólelket azzal, hogy Nagybecskerek non coronat, egy krajcárt sem ad a lelkészi konventi előadónak.

Tárgyalták már ezt a kérdést a presbiteri gyűlésen? Óh, nagyon korai dolog lett volna! Ha pedig nem tárgyalták, honnan méltóztatik tudni, hogy non coronat?

Vagy nt. úr is hive ama királyi kijelentésnek: *az állam én vagyok?*...

Ha így van, akkor a konventi két előadó urak és a nagytiszteletű úr bizony-bizony jól megférnek — Nagybecskereken... **Alfa.**

KÜLFÖLD.

A német egyetemi theol. tanárok háborús tudományos irodalmi működésének ismertetése.

A Christliche Welt folyó évi 59-ik száma *O. Herpel* tollából egy rendkívül érdekes összefoglalást hoz „Deutsche Theologie-Professoren zum Kriege” cím alatt, melyben a német egyetemek theológiai tanárainak a háborúról, mint szükséges rosszról szóló véleményei, tudós megnyilatkozásai vannak összegyűjtve. A tudományos alapon felépített vélemények a háborús problémát *kellős* szempontból fogják fel: először mint *historiai jelenséget* teszik vizsgálat tárgyává, majd *elvi igazolását* keresik a háború szükségességének. Tekintettel az idevonatkozó irodalom nagy értékére, ismertessük meg mi is olvasóinkkal a C. W. nyomán a jelzett értékezésket, hogy lássuk, az igazi tudományos theologia miként igyekszik értékesíteni a vallásos fejlődés javára a háborús borzalmak szemleletéből nyerhető tanulságokat és a prédikációs, meg a gyakorlati vonatkozású irodalmon kívül, amely pl. nálunk szinte az egész termelést lefoglalja, a német szellem a felfogásnak minő komolyságát, mélységét és erkölcsi megalapozottságát árulja el a legnagyobb világhatalmas vizsgálatában.

Az ismertetést végezzük mi is a C. W. két csoportja szerint, vagyis szóljunk először a háború történelmi tájékoztatását nyújtó, majd elvi jogosultságát bizonyító értekezésekről.

Az első kérdés, mely a háborúval, mint történelmi jelenséggel kapcsolatosan fölmerül, az, hogy milyen viszonyban áll a háború a bibliával. Erre felel *Eiszfeld*: „Krieg und Bibel“ című cikke, mely először történetkritikai módszerrel a háború vallás-erkölcsi megítélését mutatja fel az izraelita történelmi fejlődés különböző korszakaiban, hogy azután Jézusra nézve állapítsa meg, hogy neki „olyan nyilatkozatai, melyek az államhoz és a háborúhoz való világos viszonyt fejeznék ki, nem maradtak ugyan fenn“, de azért „az a háború, amely az erkölcselenség és istenellenes irányzat védőpajzsává emeli magát, nincs ellentétben az újtestamentum szellemével, sőt egyenesen foly belőle“. — *Dunkmann*: „Die Bibel und der Krieg“ című kis füzetkájában kiváltképen a háború ótestamentumi megítélését nyújtja, de nagyon is egyoldalú megvilágításban, mikor eredményül azt foglalja össze, hogy az ószövetségi vallás gyakori háborús vonatkozása dacára is az igazi békesség vallása, mely a harcok szívével békével tölti el. A *Dunkmann* ótestamentumi felfogását ketten is megkorrigálják, ú. m.: *R. Kittel*: „Vom Kriege in Israel“ és *H. Gunkel*: „Kriegsfrömmigkeit im Alten Testament“ c. értekezéseikben, ahol az az álláspont jut kifejezésre, hogy a hadi szolgálat az ószövetségben az Isten szolgálata és a seregek Urának szent ügye s mint ilyen, a népnek legszentebb kötelessége, noha természetesen Izraelnek is nem a háború, hanem az Istennel való béke a legfőbb vágya. Mindkét irat tele van az ótestamentum lapjairól vett szebbnél-szebb harci képekkel.

A háborúnak az újtestamentumhoz való viszonyát *Wohlenberg* igyekszik a *Neue Kirchliche Zeitschrift* 1914. évi utolsó számában közzétett „Das Neue Testament und der Krieg“ c. tanulmányában megvilágítani. Felfogása jellemző eredménye: Jézus ismerte a háborút s a harcok hivatását nem is tartotta ellentétesnek az Isten gyermekei számára rendelt hivatással, de a háborút positive csak etichológikus beszédeiben s ott is csak mint az isteni harag és ítélet kifolyását értékelte; Pál és az őskeresztyének pedig a háborúhoz való viszony kérdését eldöntetlenül hagyták. Szép s az előzővel lényegében egyező felfogást vall *Hausleiter*: „Der Krieg in neutestamentlicher Beleuchtung“ c. cikkecskéjében, mikor azt mondja, hogy a háború a Jézus szemében csak ítélet a bűnbánatra kész és hívő szívek kegyelmi idejére való előkészületre. — *Hoennicke* a *Deutsch-Evangelisch* 1915: 2. füzetében „Paulus als Patriot“ címen egy mélyenjáró tanulmányban azt fejtegeti, hogy Pál apostol közismert universalistikus felfogása

dacára is szenvedélyes s a szó nemes értelmében vett hazafi volt. — A katolikus theológus *S. Weber*: „Soldat und Krieg im Neuen Testament“ c. értekezésében három érdekes gondolatot emel ki: 1. az újtestamentum a katonát soha ki nem zárta Isten országából; 2. az újtestamentum szerint a háborúnak Isten világtervében megvan a maga helye, akár mint büntetésnek, akár mint egy nép szabadsága és joga védelmi eszközének; 3. az újtestamentum háborús gondolatai egységes gondolatvilággá egyesítendők ama békenyilatkozatokkal, amelyekben az újszövetség oly gazdag. — A háborút mint történelmi jelenséget tekinti és értékeli *O. Ritschl* az *Internationale Monatszeitschrift* IX: 7-ben megjelent „Die Christliche Religion und der Krieg“ c. értekezésében, ahol azt a kérdést fejtegeti, hogy a keresztyén vallás fejlődése különböző korszakaiban a háború milyen megítéléssel találkozott. — *Walther*: „Der jetzige Krieg und Dr. Luther“ c. kis tanulmányában a protestáns hívőt és olvasót arról világosítja fel, hogy miképp gondolkozott Luther a háborúról, nemkülönben a már említett *O. Ritschl* is: „Das deutsche Schwert durch Luther geweiht“, amely iratokban Luther gondolatai a mai világháborúra is gazdagon alkalmazhatók. — De a vallástörténelmi szempont sem marad a felfogások során érintetlenül, amennyiben ugyanis *A. Bertholet* egy „Religion und Krieg“ c. vallástörténelmi népkönyvben érdekes fejtegetés tárgyává teszi a történelmi fejlődés során a vallás és a háború egymáshoz való viszonyát, kezdve a legprimitívebb állapotoktól a leetikaibb vallásformáig: a keresztyénségig és felmutatja, hogy a kezdetben nagyon szoros viszony mind inkább és inkább lazul, míg végre teljesen elválik a két oldal egymástól.

A második, elvi szempont érvényesítése a háború szükségességének kérdésére felel. Jellemző e tekintetben *H. Scholz*: „Der Idealismus als Träger des Kriegsgedankens“ c. tanulmánya, amely a háborút a természet-történelmi rend immanens szükségszerűségének tartja. A háború szerinte az élet szükségszerű nyilvánulása. „Az élet minden fokozása versenyen nyugszik, a verseny pedig a benne résztvevő erők sokféleségén és sajátosságán. Ahol pedig verseny van, ott a súrlódások kimaradhatatlanok“. A küzdelem s így a háború is tehát elvileg önmagukban hordják erkölcsi megalapozottságukat. — Ugyanez a gondolat nyer kifejezést *Fr. Wilke*: „Ist der Krieg sittlich berechtigt?“ c. kis füzetében, amely ugyancsak a háború elkerülhetetlen szükségességét vallja. Amíg az emberi élet csak a család, a nép, a haza és az állam keretén belül érvényesülhet s amíg nemzetek léteznek és ezek a természetes életfolyamat rendjén fel és lefelé haladnak, addig háború is mindig lesz és a nemzeti militarismus „egy erkölcsi tekintetben

kifogástalan, elengedhetetlen nemzeti, politikai követelmény". Eredménye, hogy a szellemi kultúrát megtisztítja, az életfelfogást megszilárdítja s az államot és a népeiséget consolidálja. — Az igazi keresztyéni és épen nemzeti háborús etikának most már elméletileg össze kell olvadnia, hogy a keresztyéni elv diadalma érvényesüljön. *Titius*: „Unser Krieg“ c. felolvasásában a háború gyökerét a jog erkölcsiségében és eszméjében látja. De ellentétességét a keresztyéni elvhez való viszonyában nyíltan elismeri s a megoldást csak a praktikus összefonódtságban véli föltalálhatni. A legélesebben és legmélyrehatóbban *Troeltsch* fogja fel a problémát, mikor „Deutscher Glaube und deutsche Sitte in unsrem grossen Kriege“, „Friede auf Erden“ és a C. W. 1915. 15. füzetében megjelent „Der Völkerkrieg und das Christentum“ c. értekezéseiben gondolatait így rendszerezi: A belső kultúra politikai, socialis szervezetének megvannak a maga törvényei, e törvényeknek megfelelően a háború minőörökre az emberiség kimaradhatatlan és természetes jelenségei közé fog tartozni, a nagyhatalmi factorok létért való küzdelméhez, melyet ezek el nem kerülhetnek. Tehát van egy belvilági kulturetika, amelynek keretébe a háború is feltétlenül beletartozik és amely a politikai socialis organisatio egyes tagjait (az embereket) azoknak a jézusi etika iránti minden érzelmi elkötelezetése dacára is hatalmában tartja. Emellett a háború kérdésénél politikailag organisált összeségekről és évezredekén átöröklődő szellemi vagy földi érdekekről van szó. A Jézus etikája ellenben az egyes lélek Isten előtti végső értéke és az egyes lelkeknek Istennel való összekötése körül mozog, földi ellentéteknek az Isten akaratába való elmerülés általi kiegyenlítése körül. Ez a kétoldalú etikai felfogás most már a földi életben keményen összeütközik egymással. Minden egyes ember megérzi, hogy két világban él, mihelyt a nemzeti evangéliumot és a karácsonyi evangéliumot lelkében egyaránt igenli. A kegyes az ellentétet az áldozati halálban oldja fel, mikor Jézus szerint életét odaadja egy phänomen alapján a vele összekötött lelkekért, amely phänomen a Jézus etikájának ellentmondva, a belső kulturetika szükségszerű fejleményeként jelentkezik. Mi többiek hordozzuk az ellentétet az Isten szeretetében egyesült szellemek földöntúli életébe vetett hittel.

Troeltsch álláspontját osztja és erőteljesen védelmezi *Baumgarten*: „Der Krieg und die Bergpredigt“ c. munkájában, nemkülönben a *Christliche Welt* szerkesztője, *Rade* az említett folyóirat egyes számaiban közölt alkalmi cikkeiben.

A keresztyénség és a háború egymáshoz való viszonya tisztázásánál s az itt fölmerülő nehéz problémák megoldásánál egyetlen egy irat sem ébreszti fel

az ember lelkében annyira az érzelem hatását, mint *Gunkel*-nek a *Deutsch-Evangelisch* 1914: 12. füzetében közlött „Jesus weint“ c. iratkája. Ennek gondolatmenete: Mindnyájan elveszünk és minden, mit Isten keze belénk plántált, velünk együtt elvesz, ha ez órában a felkényszerített harcot nem küzdjük végig minden eszközzel. Így kell minden hazáját szerető embernek gondolkoznia: ... Jézus pedig sír.

Rövid foglatban ime ennyi a német theologiai tudósok tudományos véleménynyilvánítása a háborúról. Állásfoglalásuk határozottsága, egyetemes mélysége és vallás-erkölcsi jellege szolgáljon határozott cáfolatául azon nálunk ma még, fájdalom, tudós körökben is elterjedt nézetnek, hogy a theologia a háborús problema megoldása felől ne tudna kötelező erejű és tudományos véleményt kockáztatni, illetőleg ne volna jogosult a háború nagy talányát egyedül a maga felfogásában úgy megoldani akarni, hogy az a szellemi gondolkozás egész egyetemességére kötelező és felelbezhetetlen legyen.

Varga Zsigmond.

IRODALOM.

— Két német nyelvű munka magyar írótól.

A közelébb múlt napokban jelent meg külön lenyomatban a *Rácz Lajos* sárospataki bölcsészeti akadémiai tanárnak két kisebb műve német nyelven. Az egyik: „*Philosophie in Ungarn*“ (S. r. 9 l.), az *Ueberweg*-féle „*Grundriss der Geschichte der Philosophie*“ tizenegyedik teljesen átdolgozott kiadásának (kiadta *dr. Oesterreich Konstantin*, a tübingai egyetem docense) egyik részlete; a másikat: „*Montesquieu in Ungarn*“ (S. r. 11 l.) címmel az „*Ungarische Rundschau*“ közölte. Az első mű vázlatos története a magyar filozófiai irodalomnak a XIX. század végéig. A szerző a neki engedett aránylag kis téren hű képet igyekszik nyújtani a kiváló magyar bölcsészekről s philosophiánk fejlődéséről *Apácai Csere János* föllépésétől maig. Ismerteti Kant, Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer, Hartmann, Urundt, Nietzsche, Spencer, Comtes hatását a magyar bölcsészekre s ezeknek nevezetesebb követőit. Jellemző rajzot ad olyan önálló gondolkozókról, mint *Böhm Károly*, *Brassai Sámuel*. Azután a kath. új thomistákról emlékezik meg; majd sorba veszi az ethika, jogfilozófia, szociológia, vallásbölcsészet, paedagógia, aesthetika, psychologia, ismerettan és metafizika kiválóbb művelőit s feltünteteti azoknak karakterisztikus vonásait és fontosabb műveiket. Legvégül a bölcsészettörténetről tesz említést s külön felsorolja a magyar filozófiai folyóiratokat. A bölcsészettörténet irodalmáról és a fontosabb filozófiai iratokról az *Ueberweg*—*Oesterreich*-féle encyklopaedia a mű végén kimerítő külön indexet adott ki, mely egymaga 114 nyomtatott oldal petit betűvel. Ebben találjuk (860 l.) a magyar phil. történetírók neveit, műveit s a kant filozófiával kapcsolatos nevezetesebb munkákat. Örvendünk kell, hogy elsőrangú szaktudós tollából olvashat a tudományos világ német nyelven széles körben ilyen pontos összefoglaló ismertetést hazai bölcsészeti iro-

dalmunkról. Rácz Lajos egyébként is sok megbecsülhetetlen szolgálatot tesz nemzetünknek azáltal, hogy német tudósok körében és lapokban helyes világitásba helyezi a magyar államiságot és nemzeti törekvéseket s állandóan ismerteti, főként a Deutsche Literaturzeitungban, a honi tudományos műveket.

Most kezünk alatt lévő másik munkája a hirneves francia történésznek és történetbölcseletnek. *Montesquieu*-nek 1728-ban Magyarországon tett utazásával foglalkozik. Két mű nyújt idevonatkozólag gyér adatokat. Az egyik az 1894—96-ban két kötetben megjelent „*Voyages de Montesquieu*”, a másik az 1914-ben kiadott „*Correspondance de Montesquieu*”. Ezeknek s a hozzájuk írt előszónak és jegyzeteknek áttanulmányozása szolgált alapul Rácz Lajosnak műve megírásához. A sok tekintetben érdekes és tanulságos dolgozat legnagyobb részben már megjelent az „*Akadémiai Értesítő*” múlt évi folyamában (1914 márc. füzet) „*Montesquieu utazása Magyarországon*” cím alatt. Új benne — és ez a legérdekesebb — Montesquieu-nak 12 napi pozsonyi tartózkodásáról s az ottani országgyűlésről leveleiben tett egyes megjegyzése. Írja, hogy sokat beszélt latinul a magyar urakkal és sok jó bort ivott. Különösen egy *Nadasdy* nevű püspök (von Belgrád, de valószínűleg *Nadasdy László* csanádi püspök) fogadta asztalánál szívesen, ahol sok pohárköszöntő hangzott el s utóljára a házigazda is, ő is alaposan becsiptek; a püspök folyvást mondogatta neki: „Jöjj velem Belgrádba; pompás lovaim vannak s nem kerülnek egy fityingedbe se”, — de ő nem merte a szíves meghívást elfogadni: „Főtisztelendőséged — úgymond — olyan jól iszik, hogy engem az első nap holtrészeggé tenne”. Dicséri a magyar urak udvariasságát, főként a primásnak, *Eszterházy* hercegnek lekötélző előzékenységét. A művecske többi része a magyaroknak a törökök elleni hadviseléséhez, agrikulturához, állattenyésztéshez stb. járul egy-egy érdekes adattal. Részletesen írja le azt a két besztercebányai forrást, mely a vasat rézzé változtatja, valamint az újbányai angoltípusú gőzszivattyút, mint abban az időben nagy újságot. — E két kisebb munka is dicséri Rácz Lajos buzgóságát és szakértelmét.

— „**Csendes hangok a háború zajában**”. Beszéddek és imák az itthonmaradottak, a szenvedők és aggodók vigasztalására. Írta *Vidovszky Kálmán* főgimn. vallásnár *Békéscsabán*. (II. kötet.) A szerző 1 korona 50 fillér beküldése után bérmentve küldi meg e művet, az első kötetét pedig (míg a készlet tart) 1 koronáért.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Protestáns nagygyűlések Debrecenben.** F. hó 26—28. napjain Debrecenben jönnek össze nagy számmal országunk minden részéből a Magyar Prot. Irod. Társaság és az ORLÉ. tagjai. A háborús állapot, a nehéz körülmények között is a legnagyobb szeretettel, lelkünk igazi melegségével üdvözljük vendégeinket a kálvinista Rómában, ahol a protestantizmus közös érdeke, a keresztyén vallásos élet mélyítésére irányuló törekvés bizonyára a legszebb összhang-

ban egyesíti a szíveket. És ha természetes törvény az, hogy a lelkeket a bajok, a küzdelmek jobban összeforrasztják, úgy most e válságos idő a legjobb alkalom arra, hogy az egyházi férfiak egymáshoz minél jobban közeledjenek s lelkök gondolataival, szívök érzelmeivel egymást erősítsék. Találják jól magukat Debrecenben vendégeink s vigyenek magukkal a legjobb emléket innen az alföld tiszta, magyar református metropolisából.

— **Petri Elek.** Baksay irodalmi érdemei és kora előtt hajlott meg a dunamelléki egyházkerület, midőn Szász Károly lemondásával megüresedett a Török Pál katedrája és elnöki széke s nem Petri Elek ellen nyilatkozott meg, akit most egyhangulag emelt a püspöki székre. Érdemes, értelmes és hitbuzgó férfiút, akit a magyar kálvinizmus egész háza, mi más kerületbeliek is örömmel látunk a vezetők sorában s akitől magyar hazánk és egyházunk javára még sokat várunk. Úgy is volt, hogy tüntetőleg mindenfelől megjelenünk beiktatási ünnepélyén. A Kálvin-szövetség közlönyében felrobbantott bomba is okozhatta, de az idő is, ha ez a jószándék nem úgy ütött ki, amint előre terveztük és szerettük volna. De így is bizonyoságot tehetünk arról, hogy Petri Eleket, a pesti egyházkerület most már beiktatott püspökét mi is szeretjük és nagyon becsüljük, hogy választását az egyetemes magyar ref. egyház és az osztatlan magyarság nyereségének tartjuk. Kívánunk is neki Istentől minden jót, hosszú boldog életet és szerencsés püspökséget. (F.)

— **A Bethesda.** Van egy oázis ebben a gyűlölködő világban, amelyre mindenfelől szeretettel és meglelédéssel tekintünk, a Bethesda, az érdemes Biberauer lelkészársunk és a kedves nővérek, a kálvinista diakonisszák szeretetteljes gondozása alatt. Mintaalkotás, vezérintézmény, melynek képére és hasonlatosságára minden egyházunkban fel kellene állítani szép, tiszta, világos helyen a helybeli kis diakonissza kórházat. A Bethesda nagy szolgálatot tett nekünk a béke boldog napjaiban, még nagyobbbat most a világfelfordulás idején. Már tavaly új osztállyal bővült ez a páratlan kórház és ápoló intézet. A szülészeti osztállyal. Most, hogy olyan fontossá lett az élet s a szegény anyák teljesen magokra vannak hagyatva, erre az osztályra igazán nagy szükség van. A nagyszerű sebészeti és belgyógyászati osztályok pedig állandó szolgálatot végeznek. Alig van megye, város és helység, melyből ápoltak ott meg nem fordultak volna. Különösen ebben az esztendőben, mely erre a jótékony intézményekre olyan nagy terheket rakott. Felényi volt a fizető beteg és jó még, ha teljesen ki nem halt. Megtízszereződött az ingyenesek száma s valóságos csuda, hogy eddig még ellehetett látni őket. A keresztyén szeretet s nemes emberbaráti áldozatkészség művelte ezt. Az a pártfogás és segítség, amelyben a mi híveink, egyházaink a Bethesdát részesítették, s amely pártfogást ez a nagyjelentőségű alkotás meg is érdemel. Szeretettel hívjuk fel most is minden jók figyelmét a Bethesda kórház közönséges és rendes szük-

ségeire. Olvassák el és szíveljék meg a vezetőségnek alább kibocsátott felhívását:

Felhívás.

Nálunk Magyarországon a legrégebb diakonissza-kórház a *Bethesda*. Felszabadja küzd és munkálkodik ezer ellenség, ezer közöny között a magyar társadalom, első sorban a nagy református egyház javára. Mert míg igaz vendégszeretettel fogad be minden szenvedőt, nemzetiségi és felekezeti különbség nélkül, valóságos atyai szeretettel gondoskodik „hitének minden eselédéről!” És míg orvosai és diakonissza-testvérei komoly tudással és gyöngéd szeretettel gyógyítják és ápolják a rájuk bízott szenvedőket: az alatt nagy erővel hirdetik, hogy a magyar református egyház, az élet örök forrásából táplálkozva, örök szeretetre és a halál feletti diadalra hivatott! De amidőn a világ mind a négy sarka inog és a hatalmas ellenség mindent felhasznál, hogy az Úr egyházát megsemmisítse: a diakonissza-kórházat sem kíméli rettenetes ostroma. És minthogy ez a hatalmas ellenség mindig tudja, hogy kit, milyen fegyverrel pusztíthat el legkönnyebben: a diakonissza-kórházat sem mozsarakkal és ágyúkkal ostromolja, hanem a gazdasági rombolás csendesebb, de biztosabban ölé fergeivel öröli. Úgy intézi a dolgot, hogy míg a betegek gyógyításához és ellátásához szükséges minimum kétszeres, vagy ötszörös aron szerezhető be, addig a jövedelmi források, a betegek ápolási díja, csak néhány fillérral emelkedjek. Valóban csodával határos és csak az Isten különös kegyelmének köszönhető, hogy a támadásnak ez a ravasz és nagyszerűen alkalmazott módja még eddig diadalt nem aratott és nem söpörte el mindenestől a magyar református társadalomnak ezt a nagyon is szükséges intézményét. A sok száz meg száz magyar református egyház közül eddig az *acsádi, felsőirégi és cserenkai* református egyház volt az, mely a Bethesda iránt való szeretetének kézzelfogható bizonyítékát is adta. Nagy Árpád *acsádi* ref. lelkésznek buzgó neje, kórházunknak egy sereg *tolvánkost* és hozzávaló huzatot küldött, a *felsőirégi* és *cserenkai* ref. asszonyok ugyancsak lelkes papneik buzdítására több ízben *tojást* vagy *almát* ajándékoztak kórházunknak. Mintha csak megéreztek volna, hogy a Bethesda, most, amikor nap-nap után 160—170 ember élmezéséről kell gondoskodnia, nehéz helyzetben van és azért elhatározták, hogy kiki úgy, ahogy teheti segítségére jön és küld neki valamit. Ez az áldozatkészség, valamint az a körülmény, hogy ma mindenki és minden részről támogatásban, ezer féle ötletes módon segít sokféle jótékony intézmény és egyén sokféle más intézményen és egyéneken, arra bátorít minket, hogy a *Bethesda* érdekében mi is felemeljük kérés szavunkat. A kórház nagyon rászorul egy kis táplálékra, különösen az ilyen táplálékokban jobban bővülő testvéreink részéről. Bizony egy-egy zsák *burgonya*, vagy *liszt*, egy-egy mázsa *zsír*, vagy *szalonna*, vagy *füstölt hús*, vagy száraz *hüvelyesvetemény*, vagy egyéb bármilyen élelem, ebben az élelemszük nagyvárosban, nagyon elkelne a hűségese öreg Bethesdának és nagy áldására lenne a szenvedő betegeknek, közöttük katonáinknak is. Oh jöjjetek segítségünkre a közös ellenséggel vívott nehéz csatában, református testvéreink! Ha ebben a nehéz időben megtagadjátok a segítséget: esetleg elveszítitek református egyházatoknak egy régi és még nagy dolgokra hivatott intézményét, esetleg beteg napjaitok menhelyét; ha pedig szeretitek annyira Uratokat, hogy ezen hajlékát

fentartani nem késlekedtek, nem haboztok: akkor biztos lesz a győzelem és az elkövetkezendő béke idején tovább fog virulni a régi Bethesda a szenvedő emberek és a magyar diakonissza-ügy javára és esetleg a ti gyógyulástokra. A küldemények összes szállítási költségeit készséggel vállalja a Bethesda gazdasági vezetősége és kéri mindazokat, akik bármilyen élelmicikket, vagy egyébeket is adni óhajtanak, tudassák azt *Biberauer* Richárd ref. lelkésszel (Budapest, Bethesda-kórház, Hermina-út 39. sz.)

A Bethesda-kórház vezetősége.

Adakozzanak a hívek, Istentől várva adakozásuk méltó jutalmát. (F.)

— **Pro patria!** Zsolt. 46: 11. „Csendesedjétek és ismerjétek el, hogy én vagyok az Isten! Felmagasztaltatom a nemzetek közt, felmagasztaltatom a földön.” Az erdélyi református egyházkerület kolozsvári teológiai fakultásának előjárósága, tanári kara és ifjúsága szomorú szívvel jelenti, hogy a fakultás igen kedvelt növendéke, a hű tanítvány és a jó barát Tolnai Kun Zsigmond II. éves theologus, a m. kir. 21. honvédgyalogezred tart. hadapródja, az ezred parancsnokságától vett hivatalos értesítés szerint, a Bukovina visszavivásáért folyt harcokban, Boján község határában, 1915 június hó 10-én, életének 23-ik évében, szakaszát rohamra vezetve, ellenséges golyó által hősi halált halt. Az életét és békés főiskolai munkásságát védő törvényes kedvezményről önként lemondva, örömmel sietett a haza védelmének szent zászlai alá, de ott is érezte és jó bizonyosságot tett róla, hogy leendő hivatása a lelkék pásztoráé és orvosáé. Ifjú élete ellobogott a legnagyobb áldozat szent tűzében, lelkét magához ölelte a legjobb Pásztor; emléke pedig élő erővé lesz fakultásunk történetében, mindnyájunk szívében. Jelenésem 3: 12. „Aki győz, oszloppá teszem azt az én Istenemnek templomában és többé onnét ki nem jő...”

— **A verseci új pap.** Kedves kötelességemnek teszek eleget akkor, amikor Vass Antal táborig lelkésznek, a verseci új református papnak, mint egy év óta a harcerekken teljesített táborig lelkészi szolgálatáról egyet-mást elmondok. Vass Antal a világháború kitérése után mindjárt házi ezredünknek, a debreceni cs. és kir. 39. gyalogezred református táborig lelkésze lett s azokkal átélte a háború minden borzalmát. Fejét és kezeit golyók horzsolták, több helyen megsebesült; egy útja alkalmával, mikor lóháton elindult a sebesültek ápolására és vigasztalására, lovát kilőtték alóla; az Isten különös kegyelme mégis megoltalmazta az ő „hűségese szolgáját”. A Kárpátokban, a téli rettentő hidegekben mindkét lába megfagyott; testét több fájdalmas seb borította, de még sem hagyta lelki gondozás nélkül egy pillanatra sem a hős 39-eseket, bár az orvosok hazaküldték gyógyulás végett. A hős katonalelkész csodálatos lelki ereje, kitartása, a szenvedések türelmes elviselése, rendíthetetlen bátorsága és kötelességtudása bámolatba ejtette vitéz híveit s az egész tisztikart, kik valamennyien rajongásig szeretik magyar református papjokat, a kiváló táborig lelképászort s örvendő tüzték fel mellére a királyi kitüntetést, a „Pis meritis” feliratú, lelkészi 2. osztályú érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján. Egy más alkalommal pedig dr. Baltazar Dezső püspök diszes papi főveggel és palásttal ajándékozta meg. — Vass Antal Dévanyán született. Gimnáziumi és teológiai tanulmányait a debreceni ősi református Kollégiumban végezte. Az utóbbi években az országos hírű magyar

költő: Szabolcska Mihály református lelkész mellett volt segéd-lelkész Temesváron; innen szólította őt a harc-terre Uralkodónk behívó parancsa. S most, mint tábori lelkész, egyhangú lelkesedéssel választotta meg Vass Antalt a verseci új református egyház első rendes lelkészévé. — Isten áldása legyen a verseci új egyházon s a seregeknek Ura, Istene vezérelte a hős lelképásztort diadalmas útjaiból egyházába: új otthonába a kivivandó nagy győzelem cserkoszorújával — a verseci református gyülekezet, szeretett magyar hazánk és egyetemes református egyházunk nagy öröme! Debrecen, 1915. évi szeptember hó. *Füleki Kovács Zoltán*, református segéd-lelkész. (Füleki Kovács dr. Baltazár Dezső püspök oldala mellett szolgál s egyike azoknak az ifjainknak, akik önkéntes-katonai évüket a cs. és kir. 68. gyalogezredben ténylegesen kiszolgálták. *Szerk.*)

— **Katonáknak küldendő vallásos iratokra** 1915 szept. 1-től adakoztak: Kabai egyház 10 korona. Belényesi egyház 5 K. Nagybányai egyház 17 K 80 fill. Fábriánházi egyház 10 K. Érmihályfalvai egyház 58 K 80 f. Gróf Degenfeld Gusztávné 20 K. Világosi egyház 3 K 20 f. Bekéscsabai egyház 10 K. Érsemjéni egyház 14 K. Geszti egyház 5 K. Tiszafüredi egyház 25 K. Tiszabecsi egyház 3 K. Dombóri egyház 10 K. Győrteleki egyház 20 K. Ibrányi egyház 20 K. Tiszaszőlősi vöröskereszt 25 K. Fancsikai egyház 25 K. Gyoroki egyház 29 K 70 f. Aradi egyház 30 K. Tiszabezdédi egyház 8 K. Újfehértói egyház 83 K. Feketeardói egyház 5 K. Hencidai egyház 6 K. Vajai egyház 10 K. Komádi egyház 10 K. Rohodi egyház 15 K. Szováti egyház 50 K. Tizsakanyári egyház 20 K. Mezőladányi egyház 3 K. Biharszentjánosi egyház 8 K. Belényesújlaki egyház 4 K 10 f. Pocsaji egyház 5 K. Karcagi egyház 50 K. Izsnyétei egyház 10 K. Hosszúpályi egyház 10 K 80 f. Gebéncsi egyház 26 K 40 f. Nagyhodosi egyház 10 K. Szabolcsbákai egyház 1 K 10 f. Gelsei egyház 36 K 08 f. Encsencsi egyház 14 K 40 f. Berettyószentmártoni egyház 5 K. Márokpapi egyház 4 K 60 f. Erdőgyaraki egyház 10 K. Kolombán Aron lelkész 3 K. Kőtegyáni egyház 10 K. *Szernyei egyház 133 K 10 f.* Szinerváraljai egyház 10 K. Keérsemjéni egyház 2 K. Tiszakürti egyház 10 K. Nagyzeréni egyház 10 K. Balogh Imre 2 K. Nagyecsedei egyház 20 K. Nagyalászi egyház 50 K. Szabolcsi egyház 33 K 88 f. Bányai egyház 30 K. Gálospetrii egyház 3 K. Veress Sándor segédlelkész 4 K 20 f. Kishodosi egyház 5 K. Nyirpazonyi egyház 7 K. Szentleányfalvai egyház 43 K 70 f. *Ugornyagergelyi egyház 90 K 30 f.* Mezőtúri egyház. 9 K. Mezőkaszonyi egyház 15 K. Bályoki egyház 10 K. Kisbábonyi egyház 15 K. Sárrétudvari egyház 20 K. Körösszakáli egyház 12 K. Erdőhegyi egyház 6 K 43 f. Hajdúnánási egyház 165 K. Érendrédi egyház 8 K. Mátészalkai egyház 18 K 40 f. Hegyközszentimrei egyház 10 K. Szeghalomi egyház 25 K 20 f. Szatmárcsekei egyház 9 K 89 f. Piricsei egyház 12 K 02 f. Magosligeti egyház 12 K. Fugyivásárhelyi egyház 2 K. Gáborjáni egyház 40 K. Nyirbogáti egyház 35 K. Nagyzeréni egyház 4 K 76 f. Füzesgyarmati egyház 143 K 80 f. Kislétai egyház 5 K 20 f. Polgári egyház 9 K 54 f. Berettyóújfalui egyház 20 K. Tiszaszalóki egyház 10 K. Szalárdi egyház 37 K 80 f. Szatmárnémeti egyház 58 K 30 f. *Vásárhelyi Zsigmond* szamosújlaki lelkész 50 K. Makói egyház 10 K. Jövő számban lásd tovább.

— **Bakó Lajos** a 11. honv. gy. ezred hadapród-jelöltje Oroszországban, Orenburg nevű városban van, mint hadifogoly, ahol aug. 5-én kelt levele szerint jól érzi magát s havonként 50 rubel zsoldot kap.

— **Előfizetőink és hirdetőink** figyelmét felhívjuk, hogy a kiadóhivatalt érintő mindennemű levelezések, reklamációk, hirdetési díjak stb. kifejezetten *Nagy László kiadóhivatali intéző Debrecen, városi nyomda* címére küldendők.

— **Házgondozó nő.** Magános, idős professzor hűséges, takarékos, szelíd s lehetőleg jó kedélyű 30—45 éves özvegy lelkészét vagy ref. urinót keres házgondozónak. Fizetést is ad. Válaszbélyeg. Munkács, Körutca 5.

— **Református segédlelkész** nevelői állást keres úri családnál helyben vagy vidéken. Elvállal akár elemista, akár polgárista fiúkat és leányokat. Cím a kiadóhivatalban.

— **Lelkeszi házakhoz** ügyes varrónő ajánlkozik. Vidékre is elmegy. Cím a kiadóhivatalban.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: dr. Veress István, dr. Varga Zsigmond.

Pályázat.

A sényői ref. egyház pályázatot hirdet kántortanítói állásra. Fizetése díjlevélileg egyháztói 238 korona; stóla 10 korona; természetben lakás. Ehez államtól: Fizetéskiegészítés a törvényszerű fokozatok szerint. Kertiletnénpótlék: 20 korona. Ezenkívül kántori fizetés címen: 240 korona. A községtől ismétlősök oktatásáért 100 korona. Személyes megjelenés előnyös. Megválasztott állását tanév közben nem hagyhatja el. Kötelessége I—VI. osztályú vegyes iskola eredményes tanítása és szerdán, szombaton délután ismétlősök oktatása. Lelkész akadályoztatása esetén annak helyettesítése. Kanonikus órákon istentiszteletek végzése. Az állás azonnal elfoglalandó. Kérvények felszerelve november 6-ig a lelkeszi hivatalhoz küldendők. Sényő u. p. Nyirtura, Szabolcs megye, Csátary Zsigmond ref. lelkész.

Sényő, 1915 október 18.

Csátary Zsigmond,
ref. lelkész.

Pályázat.

Az erdőgyaraki ref. egyház pályázatot hirdet egyik fitanítói állásra. Fizetése: 1. természetben lakás kerttel; 2. 1000 □-öl szántó föld hasznélvezete. 3. az egyház pénztárából évi 100 korona készpénz; 4. államsegély.

Kötelessége: az I—II. vegyes osztály tanítása. Lelkész és kántor akadályoztatása esetén azoknak helyettesítése. Ha az egyház orgonát állít be, a templomi éneklésnek orgonán való vezetése.

Ha férfi tanító nem jelentkezik, nőtanító is alkalmaztatik, de csak segédtanítói minőségben az 1915—16-ik iskolai évre. Ha azonban mint ilyenek, államsegély nem volna kieszközölhető, akkor a nőtanító is véglegesítettik.

Pályázati határidő 1915 okt. 23. Választás okt. 24. Az állás a választás után azonnal elfoglalandó.

Erdőgyarak, Bihar megye, 1915 okt. 11.

Bugyi János
ref. lelkész.

Pályázat.

A tamásváraljai ref. egyház pályázatot hirdet lemondás folytán megüresedett kántortanítói állásra.

Javadalom: Lakás minden melleképületekkel. Készpénz az egyház pénztárából 40 korona. 3 hold 239 □-öl föld haszna 9 K 50 fill. Termények értéke pénzül fizetve 297 K 40 fill. Stóla 16 kor. Napszám értéke 10 kor. Állami fizeteskiegészítés és tandíj 1200 K-ig 826 kor.

Kötelessége: I—VI. mindennapi vegyes iskolakötelesek tanítása, a tiszántúli egyházker. tanterv szerint. Az ismétlő iskolások téli hónapokban tanítása szerdán és szombaton délután, melyért a község 40 koronát fizet. Kántori teendők végzése, egyházi jegyzőség és lelkész akadályozása esetén helyettesítése.

Pályázati kérvények felszerelve (Tamásváralja u. p. Ugocsakomlós) az iskolaszék elnökéhez november 1-ig beküldendő. Pályázhatnak ref. tanítónők is. Állás november 5-én elfoglalandó.

Iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A lemondás folytán megüresedett gálospetri-i ref. kántortanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Fizetése: tisztességes lakás, készpénz egyház-pénztárából 377 kor. 40 fillér, 2 öl tűzifa beszállítva, 8 hold szántóföld, 1 1/2 legeltetési jog. Stóla, fizeteskiegészítő államsegély alapfizetésig 726. korona. Kötelessége: I—VI. vegyes osztály vezetése, kántori teendők végzése, orgonázásban való jártasság. Ha a 2-ik iskola felállítatik, ami egy-két év alatt megtörténik, most megválasztott tanító a felsőbb osztályok vezetésével lesz megbízva. A személyes bemutatkozás előnyös. Csak okleveles tanítók pályázhatnak. Választás után az állás azonnal elfoglalandó. Kérvények nov. 7-ig Takács Zsigmond ref. lelkészhez küldendők.

Pályázat.

A lemondás folytán megüresedett pusztai-laki II-ik tanítói állásra pályázat hirdettetik.

Javadalma: egyháztól 100 kor., államtól a törvényes fizetés, kiegészítés, természetbeni lakás és kert.

Kötelessége: I—II. vegyes osztályok tanítása a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint. Leány ismétlő-iskolás növendékek tanítása s női kézimunka tanítás I—VI. osztályban és az ismétlő iskolában. A harctéren levő tanító helyettesítése a III—VI. vegyes osztályokban és az ismétlő iskolában. Irodai munkákban segédkezés.

Pályázati határidő okt. 30. Az állás nov. 1-én elfoglalandó.

Pályázhatnak okleveles református tanítónők.

Pusztai-lak (u. p. Mezőtelegd. Bihar m.), 1915 okt 18.

Doma Gyula,
ref. lelkész.

Foncière, Pesti biztosító-intézet

Alapított 1864-ben.

Központi székhely: Budapesten, V., Sas-utca 10. sz.

Készpénzben befizetett részvénytőke	4.000,000 korona
A nyereség és díjtartalékok az évi díjbevételekkel együtt mintegy	70.075,300 koronára,
az intézet összes biztosítéka tehát mintegy	74.075,300 koronára
rúgnak.	
50 évi fennállása óta kártérítések fejében fizetett az intézet:	
az elemi kárbiztosítási ágazatokban	278.818,768 kor.
az életbiztosítási ágazatban	43.972,292 kor.
a baleset és szavatossági biztosítási ágazatokban	5.487,624 kor.
	összesen 328.278,684 koronát.

Az intézet működési tere kiterjed a következő biztosítási ágazatokra .

1. Élet-, járadék-, kiházasítási-, katonai szolgálat- esetére való biztosítás.
2. Tűz-, villámsapás- és robbanás által okozott károk elleni biztosítás.
3. Betöréses lopás elleni biztosítás.
4. A törvényes szavatosság következtében beálló kötelezettségek elleni biztosítás.
5. Tükrüvegekben eshető töréskárok elleni biztosítás.
6. Az emberi testet érhető balesetek elleni biztosítás, (utazási, élethossziglani vasúti balesetbiztosítás).
7. Szállítványozási (tengeri-, szárazföldi- és folyamszállítványozási) károk elleni biztosítás.
8. Jégverés okozta károk elleni biztosítás.

Olcsó díjak! Tisztán magyar intézet! Előnyös feltételek

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is precízen azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

r é g i o r g o n á k a t
átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

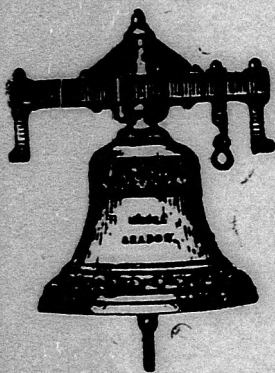
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
érecöntődéje, szivattyugyár

ARAD, RÁKOCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegetakarítás éretik el. Kifűnő jó hang és tartóságáért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vasárványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre alá-kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Löfkovits Arthur

órák, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Háborús ujdonságok!

„JÖJJÖN EL A TE ORSZÁGOD“.

Egyházi beszédek a világháború idejéből.

Irta: JÁNOSI ZOLTÁN.

Ára fűzve 3 korona. Vászonszövetben 5
korona. — Portóra 30 fillér.

TÁBORI ÉNEKESKÖNYV

református katonafiaink részére.

Összeállította: URAY SÁNDOR.

Ára 36 fillér, 10 darab megrendelésnél 32 fillér, 100 darab megrendelésnél 27 fillér.

Háborús idők imádságos könyve.

Irta: Szolnok Gerzson.

III-ik kiadás. Ára vászonkötésben 1 kor.

10 darab megrendelésnél 90 fillér.

100 darab megrendelésnél 75 fillér.

Kaphatók:

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában DEBRECEN.